

**СВІТЛА ГОРНИЦЯ ДУХОВНОСТІ Й НАДІЇ
(ДО 10-ЛІТТЯ ХРАМУ СВЯТИХ МУЧЕНИКІВ І БЕЗСРІБНИКІВ КОСЬМИ І
ДАМІАНА РИМСЬКИХ ПРИ НАЦІОНАЛЬНОМУ ІНСТИТУТІ РАКУ)**

Висвітлюються історія та діяльність приходу столичного храму святих мучеників і безсрібників Косьми і Даміана Римських при Національному інституті раку; відображено життя дитячої та дорослої недільних шкіл, дитячого хору, паломницької служби, сестринства, православного лекторію.

Ключові слова: храм, святі мученики і безсрібники Косьма і Даміан Римські, Національний інститут раку, дитячий хор, недільна школа, православний лекторій, сестринство.

Храм Божий є небесами на землі. Адже саме в цьому місці відбувається Богослужіння, під час якого викладається істинне вчення Христове, читання церковних текстів та спів хору сприяють молитві та покаяттю віруючих християн, у особах та діях відображається хід найважливіших подій священної історії до Різдва Христового та після нього. Під час Богослужіння пробуджується почуття вдячності Богові за всі одержані благодіяння, посилюється молитва про милість Божу, зароджуються мир і спокій у душі. А головне, через Богослужіння православні християни мають можливість взаємодії з Богом під час здійснення церковних Таїнств, й особливо через Святе Причастя, коли Господь дарує благодатні сили для праведного життя [2, с. 618–619].

Кожен храм, як і прихід, має свою неповторну унікальну історію, дослідження якої є надзвичайно актуальним, адже завдяки відтворенню минулого, в нашій пам'яті назавжди залишаться імена та діяльність її творців. У статті розкриваються основні віхи історії храму Української Православної Церкви (УПЦ) на честь святих мучеників та безсрібників Косьми і Даміана Римських при Національному інституті раку (НІР), якому в 2013 р. виповнюється 10 років з часу його заснування. Незважаючи на молодий вік храму, його діяльність є різносторонньою та заслуговує на увагу.

Щодо історії виникнення та діяльності храму, то на даний час існує небагато опублікованих праць: 1) інтерв'ю головного редактора туристично-паломницького журналу «Путь пилигрима», співробітника офіційного сайту УПЦ О. Андрущенка з настоятелем храму о. Євгенієм (Мільошкіним) «Онкологическая больница – это дом скорби, каждый кирпич которого плачет», розміщеного

на сайті «Православие в Украине» (26 жовтня 2005 р.) [1]; 2) стаття журналістки газети «Дзеркало тижня» К. Щоткіної «Життя без напівтонів» (2006 р.) [3]. Важливим джерелом інформації для написання статті стали матеріали сайту храму [5].

Як показали дослідження, історія храму святих мучеників і безсрібників Косьми і Даміана Римських розпочалася ще задовго до 2003 р. Так, у 1990-х рр. при дитячому відділенні Українського науково-дослідного інституту онкології та радіології Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ України) священнослужителі УПЦ звершували молебні, а на початку 2000-х рр. створилася постійна православна община з лікарів, співробітників і пацієнтів Інституту онкології Академії медичних наук України (АМН України). У 2003 р. настоятель храму на честь святителя Сави Сербського В. Породюк уклав договір з керівництвом Інституту про виділення приміщення для храму. Відтоді храм на честь святих мучеників та безсрібників Косьми і Даміана Римських розташовався в невеличкому, пристосованому для ремонту радіологічного обладнання, приміщенні.

24 жовтня 2003 р. – важлива подія в історії храму, адже саме тоді, в день пам'яті Собору преподобних Оптинських старців відбулася перша Божественна Літургія. З цього часу, в суботу та святкові дні проходили Богослужіння. У неділю спочатку не служили у зв'язку з від'їздом багатьох пацієнтів додому.

З перших днів на приході проводилася активна соціальна й місіонерська діяльність, було організовано молодіжну волонтерську роботу з онкохворими дітьми (нині цим напрямком продовжують займатися члени волонтерського руху при Свято-Троїцькому Іонінському монастирі «Молодість не байдужа»). З 2005 р. при храмі

здійснюються безкоштовні паломницькі поїздки для онкохворих по Києву та Київській області. До речі, нещодавно, в день святкування 10-річного ювілею храму (24 жовтня 2013 р.) паломницька група у складі 160 дітей, дорослих і медперсоналу зі столичної клініки «Охматдит» та Міської онкологічної лікарні відвідала одну з древніх святинь м. Києва – печерний комплекс та чоловічий монастир Різдва Пресвятої Богородиці в урочищі Церковщина, поява яких датується XII ст., де паломники мали можливість поклонитися головній святині монастиря – іконі Божої Матері «Всецариця» (копії чудотворної ікони зі Святої гори Афон), що славиться особливою допомогою онкохворим.

З 25 вересня 2005 р. запрацював сайт храму www.kosma.org.ua.

Поступово кількість прихожан стала збільшуватися, в результаті чого виникла необхідність у побудові нового, просторішого приміщення. Так, 2007 р. у День Святої Трійці служили Літургію вже в новому храмі, що територіально розташовується за пансіонатом НІР по вул. Ломоносова, 33/43.

У храмі святих мучеників та безсрібників Косьми і Даміана Римських знаходяться ікони Божої Матері «Всецариця», «Призри на смирення», ікони з частинками мощів: вчч. Пантелеймона, свт. Луки Симферопольського, прп. Лаврентія Чернігівського, прп. Іова Почаївського, прп. Амфілохія Почаївського, св. Димитрія Ростовського, прп. Серафима Саровського, а також ікони святих жон Дивеевських та ін.

У різні часи в храмі побували святині з інших місць: чудотворна ікона Божої Матері «Милуюча» з жіночого монастиря в с. Райковщина Яготинського району Київської області (11 червня 2006 р. у День Святої Трійці); частинка мощів святителя Нектарія Егінського, привезена з Богородично-Сергієвої Пустині (Росія) (8 жовтня 2006 р.); чудотворна ікона Божої Матері «Неупиваема чаша» із с. Копачов (15 березня 2009 р.); шапка преподобного Марка Гробокопателя, Іоанна Печерського, святого Києво-Печерського XI ст. (26 грудня 2009 р.); чудотворна ікона Божої Матері «Умиління» із смт Локоть Брянської області (Росія) (11 березня 2010 р.), ікона Божої Матері «Всецариця» з Афону (16 жовтня 2013 р.).

Великою подією стала поява в храмі над Царськими вратами копії ікони Божої Матері «Почаївська», подарованої родиною Мاستило в знак зцілення їхнього сина Володимира від онкозахворювання у березні 2009 р.

З часу відкриття і дотепер настоятелем храму є ієрей Євгеній Мільошкін, уродженець

м. Міжріччинськ Кемеровської області (Росія), який у 2004 р. закінчив Київську духовну семінарію, 29 вересня 2003 р. рукопокладений у диякони, а 18 травня 2003 р. – у священники. Щосуботи о. Євгеній причащає маленьких дітей з дитячого відділення, а з дорослими в пансіонаті при онковідділенні по понеділках проводить духовні бесіди. У дні великих православних свят у відділеннях НІР проходять водосвятні молебні. Для допомоги онкохворим під керівництвом о. Євгенія створено спеціальну донорську службу, координаторами якої є Олександр та Ірина Брусиловські: www.donor.org.ua [4].

Отець Євгеній бере активну участь не лише в житті приходу та духовному опікуванні пацієнтами НІР, а й у мирських справах. Він – учасник Міжнародної науково-практичної конференції «Онкологія: минуле, теперішнє, майбутнє» (12 травня 2010р.), присвяченої 90-річчю заснування Національного інституту раку. В ході конференції обговорювалися питання співробітництва УПЦ і держави у сфері медицини.

20 листопада 2012 р. настоятель храму разом з вікарієм Київської Митрополії єпископом Броварським Феодосієм, секретарем по м. Києву Київської єпархії протоієреєм Віктором Іващуком освятили фундамент майбутньої Клініки консервативного лікування пухлин НІР. У заході також взяли участь Віце-прем'єр-міністр України – Міністр охорони здоров'я України Раїса Богатирьова, співробітники МОЗ України, НІР. 23 листопада 2012 р. настоятель храму о. Євгеній освятив новий корпус у НІР. Нові відділення на 5, 7, 8, 9 поверхах, де знаходяться 16 операційних, розпочали свою роботу. Освячено також реанімаційне відділення (6-поверх).

З 2008 р. при храмі працює дитяча недільна школа: Першою її учителькою стала випускниця Катехізаторських курсів при Київській духовній академії і семінарії Олена Гришина. Дошкільнята також мають можливість навчатися у школі. Їхньою першою вчителькою стала Вікторія Єрмакова. З 17 квітня 2010 р. для дітей недільної школи (старших 5 років) відкрився «Короткий курс навчання основам англійської мови» (вчителька Олена Гришина). Пізніше цю роботу продовжила Ольга Карасевич. Певний час настоятель храму о. Євгеній також викладав для дітей Закон Божий. З 1 вересня 2013 р. учителем дитячої недільної школи є студент 4-го курсу Київської духовної семінарії Ярослав Стрілець.

Маленькі учні недільної школи є дружеско-любними і проводять вільний час разом. Ще з осені 2009 р. спеціально для них почали організовувати різноманітні пізнавальні й корисні походи. Їх ініціатором стала багатодітна родина прихожан Баханових. 18 квітня 2010 р. відбувся перший дитячий похід до Голосіївського лісу, завершальним пунктом якого стало відвідання Голосіївської пустині. 18 листопада 2012 р. вихованці дитячої недільної школи взяли участь у святкуванні Собору Архистратига Михаїла всіх Небесних Сил безплотних у галереї «Соборній».

На особливу увагу заслуговує діяльність дитячого церковного хору, який діє з 2008 р. під керівництвом матушки Наталії (Мільошкіної). Учасниками хору стали діти віком від 4 до 12 років, переважно – з багатодітних сімей. 10 січня 2010 р. на Різдвяні свята діти вперше виступили з концертом для прихожан храму. А вже на свято Воскресіння Христового цього ж року взяли участь у Богослужінні.

Згодом дитячий хор розпочав свої виступи за межами рідного міста. Так, у травні 2012 р. він узяв участь у Міжнародному фестивалі церковних дитячих і молодіжних хорів «Пасхальні зустрічі в Криму» й став дипломантом конкурсу (м. Херсонес). У грудні 2012 р. дитячий хор – учасник благодійної ярмарки «Від Миколая до Різдва» на Хрещатику, а навесні 2012 р. – переможець Другого Всеукраїнського фестивалю-конкурсу приходських колективів «Пентікостія». 6 травня 2013 р. дитячий хор брав участь у II Пасхальному фестивалі «Візерунки Великодня». Діти перемогли в номінації «Краще виконання духовної пісні про Воскресіння Христове».

22 вересня 2013 р. дитячий хор уперше взяв участь у Божественній Літургії за межами рідного храму. Зокрема, у храмі Всіх Святих на території Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври під час служби на румунській мові, 6 жовтня 2013 р. – у недільному Богослужінні у храмі Різдва Пресвятої Богородиці в Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі, а 13 жовтня 2013 р. – у Свято-Покровському храмі на території Окружного військового госпіталю.

26 жовтня 2013 р. – день пам'яті Іверської та Звіринецької ікон Божої Матері відбулася важлива подія у житті дитячого хору. В нижньому Свято-Андріє-Володимирському храмі майбутнього Кафедрального собору на честь Воскресіння Христового вперше відбулася «дитяча» Літургія, яку очолив вікарій Київської єпархії архієпископ Переяслав-Хмельницький

та Вишневський Олександр. Йому співслужили вікарії Київської єпархії єпископи Бородянський Варсонофій та Макарієвський Іларій, а також настоятель храму на честь свв. мучениць Віри, Надії, Любові та матері їх Софії (при Православному сімейному центрі) протоієрей Георгій Коваленко, настоятель Свято-Вознесенського храму на Деміївці протоієрей Павло Кирилов та священник Максим Брусника.

Дорослі прихожани також беруть активну участь у житті приходу. Це стосується, перш за все діяльності, церковного хору під керівництвом регента Лариси Баглай. Учасниками хору стали близько 20 прихожан, які кожного тижня збираються на репетиції та заняття з метою удосконалення співу й розширення репертуару церковних творів для Богослужінь. У 2013 р. розпочалося формування батьківського хору під керівництвом м. Наталії Мільошкіної. 3 лютого 2010 р. при храмі відкрито недільну школу для дорослих, викладачем у якій став настоятель храму о. Євгеній. 3 вересня 2013 р. при недільних школах для дітей і дорослих розпочав свою роботу гурток рукоділля під керівництвом Ірини Брусиловської.

Окрім того, на початку 2009 р. при храмі відкрито православний лекторій, під час якого всі бажаючі можуть відвідувати лекції відомих учених: богословів, філософів, істориків та ін. Так, за період 2009–2010 рр. відбулися виступи з доповідями члена Ради та голови Київського релігійно-філософського товариства І.В. Назарова про життя першого новомученика російського митрополита Володимира Боголюбського (21 січня 2009 р.); про священномученика Анатолія Журавовського (29 лютого 2009 р.); про Православ'я і сучасність (20 лютого 2011 р.); аспіранта Київського національного університету імені Тараса Шевченка, члена ради Київського релігійно-філософського товариства Ю.М. Сапачука про межі Церкви (31 березня 2009 р.); випускника Київської духовної академії, катехізатора храму святителів Кирила та Афанасія м. Києва А. Горбатюка про православне Богослужіння (1 липня 2009 р.); літургіку (7 жовтня 2009 р.).

З 25 квітня 2010 р. при храмі проведено цикл недільних бесід доктора філософських наук, автора робіт з богослов'я святих Отців Церкви прихожанина Ю. П. Чорноморця: 1) «Свідчення про життя християнської церкви апостольського часу (за матеріалами першого пам'ятника святоотцівської літератури «Вчення Господа через дванадцять апостолів

народам «Дідахи»» (25 квітня 2010 р.); 2) «Вчення про дорогу християнського життя і про устрій Церкви в посланнях єпископа Антиохійського священномученика Ігнатія Богоносця († 107 р.)» (9 травня 2010 р.); 3) «Долі Церкви і світу, християнства і людства згідно з ученням пам'ятки ранньохристиянської писемності „Послання до Діогнета« (16 травня 2010 р.); 4) «Віра ранньої Церкви в Трійцю і Боголюдство Христа за свідченням святого Іринія Ліонського (130–202 рр.)» (23 травня 2010 р.); 5) «Свідчення святого Іринія Ліонського (130–202 рр.) про єпископів як наслідників апостольської благодаті і їхнє вчення...» (30 травня 2010 р.). Ним також проведені бесіди на теми: «Цілісність людської особистості та боротьба із пристрастями згідно із святыми отцями», «Життя в таїнствах та духовне зростання особистості згідно із св. Миколаєм Кавасилою».

У межах діяльності лекторію відбулася панахида по професору Київської духовної академії, голові Київського релігійно-філософського товариства В. І. Екземплярському (3 липня 2009 р.), а також паломництво до місць погребіння київських сповідників віри ХХ ст. – єпископа Варнави (Беляєва), єпископа Нестора (Тугая) та інших подвижників, похованих на Байковому та Звіринецькому кладовищах (20 серпня 2009 р.).

З 2005 р. при храмі діє паломницька служба «Святині Православ'я». Згідно з «Положенням про Реєстр паломницьких служб Української Православної Церкви», прийнятому Священним Синодом УПЦ 26 серпня 2011 р. (Журнал № 65) паломницька служба має свій реєстраційний номер № А0028, виданий з благословення Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України 10 квітня 2012 р., та дозвіл на паломницьку діяльність за благословенням Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України, від 3 листопада 2011 р. Нині здійснюються поїздки не лише по святинях України (Почаїв, Київ, Чернігів, Святогорськ, Густинь, Закарпаття, Одеса-Кулевча, Крим), але й закордон (Росія: Валаам, Дівеєво, Оптина пустинь, Соловки,

Курськ-Задонськ; Грузія, Сербія і Чорногорія, Італія, Ізраїль–Свята Земля–Сінай). Основну інформацію про діяльність служби можна почерпнути на сайтах: www.palomnik.in.ua та www.pochaev.in.ua [6; 7].

18 липня 2010 р., у день пам'яті святої преподобномучениці Великої Княгині Єлисавети розпочало свою діяльність сестринство. Сестри надають онкохворим інформацію про розклад Богослужінь, церковних Таїнств, а також необхідну допомогу при виникненні питань духовного чи матеріального характеру.

Знаменною подією в житті храму стало 26 квітня 2011 р., коли в актовому залі НІР відбулась конференція представників молодіжних православних організацій, які в рамках волонтерської діяльності надають благодійну духовну й психологічну допомогу пацієнтам дитячих онковідділень України. У роботі конференції взяли участь: Святейший Патріарх Московський і всієї Русі Кирил, директор НІР, професор І.Б. Щепотін, кандидат медичних наук, завідувач відділення науково-дослідного відділення дитячої онкології Г.І. Климнюк, голова Відділу зі справ молоді при Священному Синоді УПЦ архимандрит Іона (Черепанов), настоятель храму святих мучеників і безсрібників Косьми і Даміана Римських о. Євгеній (Мільошкін), учасниці сестринства цього храму, а також представники священноначалія та волонтери зі всіх регіонів України.

Патріарх Кирил у цей день подарував для храму святих мучеників та безсрібників Косьми і Даміана Римських ікону «Чорнобильський Спас», виконану омськими майстрами, яка стала благословенням храму з призиванням допомоги на всіляку богоугодну справу, зокрема на побудову великого храму та організацію могутнього волонтерського храму, проекти яких також були представлені на конференції.

Отже, в статті вперше у вітчизняній історіографії здійснено спробу відтворити події такої молоді, але разом з тим різноманітної та насиченої 10-річної історії діяльності храму святих мучеників і безсрібників Косьми і Даміана Римських при Національному інституті раку.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко А. Онкологическая больница – это дом скорби, каждый кирпич которого плачет / Андрущенко Александр [Електронний ресурс] // 2005. – 26 жовт. – Режим доступу: <http://archivorthodoxy.com/page-2271.html>
2. Закон Божий. Руководство для семьи и школы с иллюстрациями / сост. протоиер. Серафим Слободской, Мгары: изд-во Спасо-Преображенского Мгарского монастыря Полтавской епархии УПЦ, 2003. – 732 с.

3. Щоткіна К. Життя без напівтонів / Катерина Щоткіна // Дзеркало тижня. – 2006. – №50–29 груд.
4. Див.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – www.donor.org.ua
5. Див.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – www.kosma.org.ua
6. Див.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – www.palomnik.in.ua
7. Див.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – www.pochaev.in.ua

© Алла Белоцерковская
(Киев)

**СВЕТЛАЯ ГОРНИЦА ДУХОВНОСТИ И НАДЕЖДЫ
(К 10-ЛЕТИЮ ХРАМА СВЯТЫХ МУЧЕНИКОВ И БЕССРЕБРЕНИКОВ КОСЬМЫ И
ДАМИАНА РИМСКИХ ПРИ НАЦИОНАЛЬНОМ ИНСТИТУТЕ РАКА)**

Освещаются история и деятельность прихода столичного храма святых мучеников и бессребреников Космы и Дамиана Римских при Национальном институте рака; раскрываются события из жизни детской и взрослой воскресных школ, детского хора, паломнической службы, сестринства, православного лектория.

Ключевые слова: храм, святые мученики и бессребреники Косма и Дамиан Римские, Национальный институт рака, детский хор, воскресная школа, православный лекторий, сестринство.

© Alla Bilotserkivska
(Kyiv)

**(ON THE 10 ANNIVERSARY TEMPLE OF THE HOLY MARTYRS
AND DISINTERESTED COSMAS AND DAMIAN ROMAN
THE NATIONAL CANCER INSTITUTE)**

Describes main events from activity of the parish of the temple of the holy martyrs and disinterested Cosmas and Damian Roman at the National Cancer Institute, disclosed the events in the life of children's and adult Sunday-school, children's choir, pilgrimage service, sisterhood, Orthodox lectures.

Key words: temple, the holy martyrs and disinterested Cosmas and Damian Roman, National Cancer Institute, children's choir, Sunday-school, the Orthodox lecture, sisterhood.

До редакції надійшла 1.10.2013.